

## فهرست مطالب

| صفحه | عنوان                                                                        |
|------|------------------------------------------------------------------------------|
| ۱    | پیشگفتار مترجم                                                               |
| ۳    | پیشگفتار مؤلف                                                                |
| ۵    | فصل اول: کلیات رده‌بندی و مقدمه‌ای بر ویراست بیست و دوم رده‌بندی دهدهی دیویی |
| ۵    | کلیات و تعریف رده‌بندی                                                       |
| ۵    | لزوم آشنایی با نظام رده‌بندی                                                 |
| ۶    | تاریخچه رده‌بندی                                                             |
| ۷    | نشانه‌نویسی در رده‌بندی                                                      |
| ۷    | قوانین رده‌بندی                                                              |
| ۸    | ملویل دیویی: یک بررسی اجمالی                                                 |
| ۹    | پیدایش و رشد رده‌بندی دهدهی دیویی                                            |
| ۱۲   | دلایل موفقیت رده‌بندی دهدهی دیویی                                            |
| ۱۳   | برخی از معایب رده‌بندی دهدهی دیویی                                           |
| ۱۳   | رده‌بندی با نظام دهدهی دیویی                                                 |
| ۱۴   | تعیین موضوع یک اثر                                                           |
| ۱۵   | تعیین رشته آموزشی یک اثر                                                     |
| ۱۶   | بیش از یک موضوع در یک رشته واحد                                              |
| ۱۸   | بیش از یک رشته                                                               |
| ۱۹   | جدول آخرین تنظیمات و تدابیر                                                  |
| ۲۰   | یادداشتها در ویرایش بیست و دوم رده‌بندی دهدهی دیویی                          |
| ۲۴   | تعیین شماره رده‌بندی براساس تقسیم‌بندی موضوعهای همسان در فرانما              |
| ۲۵   | شماره‌های به کار رفته در رده‌بندی دهدهی دیویی                                |

| صفحه | عنوان                                                                      |
|------|----------------------------------------------------------------------------|
| ۲۵   | ساختار رده‌بندی دیویی                                                      |
| ۲۶   | ساختمان کلی ویرایش بیست و دوم رده‌بندی دهدهی دیویی                         |
| ۲۷   | خلاصه‌ها                                                                   |
| ۸۰   | جدولها                                                                     |
| ۸۰   | چگونه باید در فرامها جستجو کرد                                             |
| ۸۱   | چگونه شماره‌سازی کنیم                                                      |
| ۸۳   | چگونه از نمایه نسبی استفاده کنیم                                           |
| ۸۵   | تغییرات مهم در ویراست بیست و دوم نظام رده‌بندی دهدهی دیویی                 |
| ۸۵   | ویژگیهای تازه در ویراست بیست و دوم رده‌بندی دهدهی دیویی                    |
| ۸۶   | تغییرات اساسی در ویراست بیست و دوم رده‌بندی دهدهی دیویی                    |
| ۸۶   | تغییرات در جدولها                                                          |
| ۸۹   | تغییرات در فرامها                                                          |
| ۹۵   | تمرینات فصل اول                                                            |
| ۹۷   | فصل دوم: استفاده از جدول ۱: تقسیمات فرعی استاندارد                         |
| ۹۸   | خلاصه متن جدول یک: تقسیمات فرعی استاندارد                                  |
| ۹۸   | قوانین افزودن شماره‌های تقسیمات فرعی استاندارد                             |
| ۱۰۰  | استفاده از تقسیمات فرعی استاندارد با یک صفر                                |
| ۱۰۷  | استفاده از تقسیمات فرعی استاندارد با دو صفر                                |
| ۱۱۴  | استفاده از تقسیمات فرعی استاندارد با سه صفر                                |
| ۱۱۶  | استفاده از بیش از یک شماره تقسیمات فرعی استاندارد                          |
| ۱۲۵  | مواردی که تقسیمات فرعی استاندارد را نباید به کار برد                       |
| ۱۲۵  | تمرینات فصل دوم                                                            |
| ۱۲۶  | فصل سوم: استفاده از جدول ۲ (مناطق)                                         |
| ۱۲۶  | افزودن شماره مناطق جغرافیایی در مواردی که دستورالعملی وجود دارد            |
| ۱۳۴  | افزودن مناطق جغرافیایی در مواردی که هیچ گونه دستورالعملی وجود ندارد        |
| ۱۴۴  | افزودن شماره‌های جدول مناطق با استفاده از جدولهای دیگر                     |
| ۱۴۷  | استفاده از دو شماره جدول ۲                                                 |
| ۱۵۲  | تمرینات فصل سوم                                                            |
| ۱۵۳  | فصل چهارم: استفاده از جدول ۳: تقسیمات فرعی آثار هنری، آثار ادبی منفرد و... |
| ۱۵۶  | فلوچارت شماره‌سازی برای آثار ادبی که نوشته یا درباره یک نویسنده هستند      |

| صفحه | عنوان                                                                       |
|------|-----------------------------------------------------------------------------|
| ۱۵۷  | فلوچارت شماره‌سازی آثار ادبی که نوشته یا دربارهٔ بیش از یک نویسنده هستند    |
| ۱۵۸  | فلوچارت مربوط به شمارهٔ ۸ برای آثار متفرقه                                  |
| ۱۶۸  | تمرینات فصل چهارم                                                           |
| ۱۶۹  | فصل پنجم: استفاده از جدول ۴: تقسیمات فرعی زبانهای منفرد و خانواده‌های زبانی |
| ۱۸۰  | واژه‌نامه‌های دو زبانه                                                      |
| ۱۸۲  | تمرینات فصل پنجم                                                            |
| ۱۸۳  | فصل ششم: استفاده از جدول ۵: گروههای ملی و قومی                              |
| ۱۹۳  | تمرینات فصل ششم                                                             |
| ۱۹۴  | فصل هفتم: استفاده از جدول ۶: زبانها                                         |
| ۲۰۱  | تمرینات فصل هفتم                                                            |
| ۲۰۲  | فصل هشتم: بررسیهای مربوط به گروههای انسانی                                  |
| ۲۰۹  | تمرینات فصل هشتم                                                            |
| ۲۱۰  | فصل نهم: مقدمه‌ای بر فرایندهای ویرایش بیست و دوم رده‌بندی دهدهی دیویی       |
| ۲۱۵  | یادداشت «اضافه کنید»                                                        |
| ۲۱۶  | مثالهای بیشتر دربارهٔ یادداشت‌های اضافه کنید کمی مشکل‌تر:                   |
| ۲۱۷  | تمرینات فصل نهم                                                             |
| ۲۱۸  | فصل دهم: بررسی فرایندهای رده‌بندی دهدهی دیویی به تفکیک ده ردهٔ اصلی         |
| ۲۱۸  | ردهٔ کلیات (۰۰۰)                                                            |
| ۲۲۴  | تمرینات ردهٔ کلیات (۰۰۰)                                                    |
| ۲۲۴  | ردهٔ ۱۰۰ (فلسفه و روان‌شناسی)                                               |
| ۲۳۱  | تمرینات ردهٔ فلسفه و روان‌شناسی (۱۰۰)                                       |
| ۲۳۲  | ردهٔ ۲۰۰ (دین)                                                              |
| ۲۳۶  | تمرینات ردهٔ ۲۰۰                                                            |
| ۲۳۶  | ردهٔ ۳۰۰ (علوم اجتماعی)                                                     |
| ۲۶۲  | تمرینات ردهٔ ۳۰۰                                                            |
| ۲۶۳  | ردهٔ ۴۰۰ (زبانها)                                                           |
| ۲۶۶  | تمرینات ردهٔ ۴۰۰                                                            |

| صفحه | عنوان                                                      |
|------|------------------------------------------------------------|
| ۲۶۶  | رده ۵۰۰ (علوم نظری)                                        |
| ۲۷۵  | تمرینات رده ۵۰۰                                            |
| ۲۷۵  | رده ۶۰۰ (فناوری و علوم کاربردی)                            |
| ۲۸۸  | تمرینات رده ۶۰۰                                            |
| ۲۸۸  | رده ۷۰۰ (هنرها)                                            |
| ۲۹۴  | تمرینات رده ۷۰۰                                            |
| ۲۹۵  | رده ۸۰۰ (ادبیات)                                           |
| ۳۰۱  | تمرینات رده ۸۰۰                                            |
| ۳۰۲  | رده ۹۰۰ (آثار مربوط به تاریخ عمومی، جغرافیا و سرگذشت نامه) |
| ۳۲۰  | تمرینات رده ۹۰۰                                            |
| ۳۲۱  | فصل یازدهم: گسترشهای فارسی در رده بندی دهدهی دیویی         |
| ۳۲۱  | مقدمه                                                      |
| ۳۲۲  | الف) رده بندی دهدهی دیویی: اسلام                           |
| ۳۲۹  | تمرینات گستره اسلام                                        |
| ۳۳۰  | ب) رده بندی دهدهی دیویی: زبانهای ایرانی                    |
| ۳۳۶  | تمرینات گستره زبانهای ایرانی                               |
| ۳۳۶  | ج) رده بندی دهدهی دیویی: ادبیات ایرانی                     |
| ۳۴۸  | تمرینات گسترش ادبیات ایرانی                                |
| ۳۴۹  | د) رده بندی دهدهی دیویی: تاریخ ایران                       |
| ۳۵۵  | تمرینات گسترش تاریخ ایران                                  |
| ۳۵۶  | ه) رده بندی دهدهی دیویی: جغرافیای ایران                    |
| ۳۶۳  | تمرینات گسترش جغرافیای ایران                               |
| ۳۶۴  | منابع و مآخذ                                               |

## پیشگفتار مترجم

از آنجا که تاکنون یک کتاب راهنما برای شماره‌سازی مبتنی بر بیست و دومین ویراست رده‌بندی دهدهی دیویی - که آخرین ویراست این رده‌بندی است - به زبان فارسی نگارش و منتشر نشده است و با توجه به تغییرات زیادی که در این ویراست نسبت به ویرایشهای قبلی صورت گرفته است، کتاب حاضر ترجمه و تألیف شد. این کتاب براساس بیست و دومین ویراست رده‌بندی دهدهی دیویی نوشته دکتر سانجی کی. کاشیک<sup>۱</sup> نویسنده و استاد دانشگاه، اهل کشور هندوستان برای استفاده دانشجویان رشته کتابداری و اطلاع‌رسانی و نیز کارمندان کتابخانه‌های عمومی و آموزشگاهی و سایر کتابداریهایی که از این رده‌بندی استفاده می‌کنند، نگارش شده است. ابتدا تصمیم بر این بود که فقط کتاب اصلی ترجمه شود، اما چون کتاب مزبور دارای ساختار کتاب درسی نبود و ترتیب فصول آن نیاز به تغییر داشت، بنابراین با رعایت امانت و حفظ مطالب متن اصلی، مطالب و مثالهای روشن‌تر و ملموس‌تری به آن اضافه شد. از آنجا که در رده‌بندی دهدهی دیویی کار شماره‌سازی عمدتاً با استفاده از یادداشتهای دستورالعملهای مختلف موجود در فرانما و نیز با بهره‌گیری از جدولهای ۱-۶ انجام می‌شود، بنابراین در فصل اول یادداشتهای در فصلهای بعد روش استفاده از جدولهای مزبور توضیح داده شده‌اند. در نهایت، شماره‌سازی در رده‌های ده‌گانه به ترتیب توضیح داده شده است و در ادامه نیز، فصلی به گسترش فارسی رده‌بندی دیویی اختصاص یافته است.

قبلاً سه کتاب درباره شماره‌سازی رده‌بندی دهدهی دیویی منتشر شده است. اولین کتاب را استاد بزرگوارم جناب آقای علی آدینه قهرمانی در ۱۳۶۹ ترجمه و

---

1. Kaushik, Sanjay K., *DDC 22: A Practical Approach*, New Delhi: Ess Ess Publications, 2004.

منتشر کرده‌اند. این کتاب مبتنی بر ویراست هجدهم رده‌بندی مزبور است که با ویراست بیست و دوم تفاوت‌های زیادی دارد. کتاب دوم در ۱۳۸۴ به همت آقای احمدی‌لاری و خانم مکی‌زاده براساس ویراست بیست و یکم نگارش شده است. در این کتاب، نویسندگان کوشیده‌اند شماره‌سازی را با ذکر مثال‌های زیاد و متنوع، به روش ساده و گام به گام آموزش دهند. اما به نظر می‌رسد تنها نقص کتاب یاد شده این است که مثالها صرفاً به زبان فارسی ذکر شده است و با توجه به اینکه متن اصلی رده‌بندی به زبان انگلیسی است، تبدیل تمرین‌ها به این زبان برای دانشجویان دشوار است. سومین کتاب نیز از مری مورتیمر و مبتنی بر ویراست بیست و یکم است که زاهدی آن را ترجمه کرده است. با توجه به مجموعه نقاط ضعف و قوت کتابهای مزبور، سعی بر این بوده است که در کتاب حاضر نه تنها همه تمرین‌ها و دستورالعمل‌ها، بلکه تمامی موضوعات ده‌گانه، صد‌گانه، و هزارگانه رده‌بندی دیویی به هر دو زبان (انگلیسی و فارسی) ذکر شود تا هم یادگیری آن آسان‌تر باشد و هم به تقویت زبان انگلیسی دانشجویان کمک کند. در واقع، متن اصلی مجموعه‌ای چهار جلدی است که به امانت نیز داده نمی‌شود و کتاب حاضر خلاصه‌ای از همین چهار جلد است.

نگارنده بر خود لازم می‌داند که از زحمات بی‌شائبه جناب آقای دکتر عبدالرضا نوروزی چاکلی مدیر محترم گروه کتابداری و اطلاع‌رسانی سازمان سمت که انتشار این اثر را به دیده تحسین نگریستند و در ویرایش و رفع اشکالات و نواقص موجود با اینجانب همکاری داشتند تشکر و قدردانی نماید. همچنین از زحمات خانم طاهره رضایی کارشناس گروه کتابداری و اطلاع‌رسانی سازمان سمت که برای انتشار این کتاب همکاری صمیمانه‌ای داشتند کمال تشکر و قدردانی را دارد.

بی‌تردید این اثر به‌رغم تلاش فراوان برای ترجمه و تألیف آن نمی‌تواند کاری بدون نقص باشد. بنابراین از استادان، کارمندان و دانشجویان حوزه علم کتابداری و اطلاع‌رسانی خواهشمندم با ارسال رهنمودها و پیشنهادهای اصلاحی خود، مترجم را در عرضه کاری بی‌نقص‌تر در ویراستهای آینده، یاری دهند.

علی مرادمند

۱۳۸۷/۶/۱۴

## پیشگفتار مؤلف

رده‌بندی، پایه و اساس کتابداری است. هیچ کتابخانه بزرگی در جهان نمی‌تواند بدون استفاده از طرح‌های رده‌بندی فعالیت خود را ادامه دهد. در سراسر جهان رده‌بندی کتابخانه به منزله یک موضوع یا واحد اجباری در دوره‌های مختلف آموزش کتابداری و اطلاع‌رسانی برای دانشجویان تدریس می‌شود. نظام رده‌بندی کتابخانه که به ذهن کنجکا و ملویل لوئیس کوساوت دیویی<sup>۱</sup> جوان (که غالباً با نام ملویل دیویی شناخته می‌شود) خطور کرد، هنوز هم مشهورترین طرح رده‌بندی است. رده‌بندی جدید کتابخانه‌ها با نظام رده‌بندی دهدهی دیویی شروع می‌شود. ملویل دیویی رده‌بندی دهدهی را در ۱۸۷۶ ابداع کرد. اعتبار رده‌بندی دیویی باعث شده است که طی ۱۲۸ سال از موفقیت جهانی برخوردار باشد و در حال حاضر در بیش از ۱۵۰ کشور جهان مورد استفاده قرار می‌گیرد. این رده‌بندی به‌رغم انتقادهای فزاینده به راهبردهای اشتباه و به‌ویژه ساختار قرن نوزدهم آن، همیشه شهرت و اعتبار خود را حفظ کرده است. بدون شک، حفظ دقت و صحت یک نظام رده‌بندی مستلزم آن است که به‌طور مرتب بازنگری شود و گسترش یابد. رده‌بندی دهدهی دیویی نیز دارای سیاست و خط‌مشی بازنگری مداوم است. کمیته سیاست‌سردبیری<sup>۲</sup> رده‌بندی دهدهی دیویی مسئولیت بازنگری و گسترش مداوم این رده‌بندی را برعهده دارد. نتیجه این بازنگری ویراست بیست و دوم رده‌بندی مزبور است که در ژوئیه ۲۰۰۳ منتشر شده است. هیچ رده‌بندی دیگری به اندازه این رده‌بندی ویرایش و بازنگری نشده است. در ویراست بیست و دوم رده‌بندی دیویی تغییرات بسیار مفیدی انجام شده است. برای کاهش سوگیری مسیحی

---

1. Melvil Louis Kossuth Dewey

2. Editorial Policy Committee (EPC)

در ردهٔ ۲۰۰ (دین و مذهب)، شماره‌های ۲۰۱ تا ۲۰۹ به جنبه‌های خاص دین اختصاص یافته است. دومین تغییر اساسی در ویرایش بیست و دوم حذف جدول ۷ است. در ویرایش بیست و دوم، این جدول برای افزایش قابلیت و توان رده‌بندی کننده، حذف و امکان اضافه کردن شمارهٔ گروه‌های اشخاص با استفادهٔ مستقیم از شماره‌هایی که پیش‌تر در فرامای وجود داشتند و همچنین با بهره‌گیری از شماره‌های موجود در ذیل شمارهٔ ۰۸ جدول یک (تقسیمات فرعی استاندارد) فراهم شده است.

کتاب حاضر تلاشی برای بیان نکات مهم و برجستهٔ رده‌بندی دهمی دیویی با مثالهای مناسب ویراست بیست و دوم است. این کتاب به زبان بسیار ساده نوشته شده است؛ بنابراین دانشجویان هنگام استفاده از آن با هیچ مشکلی مواجه نخواهند شد. مثالهای کتاب با رهیافت گام به گام توضیح داده شده است. امید است این کتاب برای کارمندان کتابخانه‌ها عموماً و برای دانشجویان کتابداری و اطلاع‌رسانی خصوصاً راهنمای خوبی باشد و به آنان در انجام دادن کارها و تکالیفشان کمک کند.

نگارندهٔ کتاب با کمال میل پذیرای پیشنهادهای و انتقادات خوانندگان باهوش در مورد اشتباهات یا کاستیها و نکات از قلم افتاده خواهد بود.

از خانم دکتر آشو شوکین رئیس بخش کتابداری و اطلاع‌رسانی، بسیار تشکر و قدردانی می‌کنم که با ایجاد انگیزه و رهنمودهای مداومشان موجب شدند از عهدهٔ این تکلیف برآیم و بدون دغدغه و عقب‌نشینی آن را به پایان برسانم. همچنین از همکارانم در کتابخانهٔ دانشگاهی ام. دی. به‌ویژه از روتا که در تمام مراحل کار مرا یاری کردند، بسیار متشکرم. و نیز از تمامی دوستانم برای دعاهای پر خیر و برکتشان که همیشه بدرقهٔ راهم بوده است، صمیمانه سپاسگزارم.

تشکر و قدردانی از خانواده‌ام، به‌ویژه مادرم، همسر من نیشی، دخترم آنشو و پسرمان ادهاو را که در زمان تهیه این کتاب وقت با ارزش آنان را گرفته‌ام، نمی‌توانم با کلمات بیان کنم. در پایان از آقای سامیت ستی، مدیر انتشارات Ess Ess برای چاپ و نشر این کتاب تشکر می‌کنم.

دکتر سانجی کی. کاشیک

۲۱ ژوئن ۲۰۰۴

kaush\_s@rediffmail.com